

Laskavost JE NAKAŽLIVÁ

Díky poutavým osudům na pozadí dějinných zvrátů se stala **Alena Mornštajnová** hvězdou současné české literární scény. Vedle titulů pro dospělé má na svém kontě i tři dětské knížky. Spisovatelka je na knihách závislá a skrze své příběhy se snaží lidem přiblížit historii.

TEXT: SOŇA KACEROVSKÁ FOTO: ANNA KOVAČIČ

Jaké knihy jste četla v dětství?
Zjistila jsem, že děti se dělí na dvě kategorie. Na ty, které preferují Pipi Dlouhou punčochu, a na ty, které dávají přednost Dětem z Bullerbynu, podobně jako já. Příhody Lisy, Lasseho, Bosseho, Anny, Britty a Olleho jsem zbožňovala. Stejně tak Dobrodružství veverka Zrzečky od Josefa Zemana ze začátku čtyřicátých let, která jsem četla stále dokola. Pamatuji si také, že jsme si s maminkou před spaním četly Gabru a Málunku, příběhy dvou dospívajících holek, které byly stejně jako my z Valašského Meziříčí.

Měla jste nějakou dětskou hrdinku?

Možná je to zvláštní, ale já nemám vzory. Neměla jsem je v dětství a nemám ani v dospělosti. Vždycky jsem měla ráda knížky jako celek, ale nikdy jsem nenarazila na žádnou postavu, do které bych se chtěla převtělit, nebo bych se s ní nějakým způsobem ztotožňovala.

Jak se od dob vašeho dětství změnila knihy pro děti?

Některé jsou samozřejmě nesmrtelné, celkově se však hodně proměnily, ať už graficky, nebo obsahově, a některé věci v nich se mi zdají příliš explicitní. Vyrůstala jsem v době normalizace a měla jsem velké štěstí, že teta byla učitelkou češtiny a zásobovala mě dobrými knihami. Všechno, co tehdy vyšlo, jsem hned měla, nevycházelo zdaleka tolik titulů jako teď. Část knih jsem podělila po tatínkovi a mamince. Některé byly i ze třicátých let a obsahovaly pouze dětské příběhy bez vsudypřítomné agitky a propagandy. Už si nevybavím názvy, ale jedna z nich vyprávěla například o plachetnici, která plula po Vltavě a na její palubě byly děti bez dospělých. Druhá zase byla o junáckém táboře, tuším, že se jmenovala Prázdniny v táboře Dívčí válka. Obecně to byly příběhy, ve kterých nebylo příliš násilí, nybrž laskavost.

Na ni si potrpím dodnes. A snažím se o to i v knihách, které tvořím pro děti.

Co si mám pod laskavostí v dětských knihách představit?

Když píšu pro kategorii první čtení, tedy děti zhruba od pěti do osmi let, snažím se jim zachovat dětský svět. V knize sice potřebujete konflikt, postavu, co způsobí zápletku, ale záměrně se vyhýbám zlu. V mých třech dětských titulech žádné nenajdete. Nechci knihami připravovat děti na život a psát, že se jejich rodiče mohou rozvést, že jim může umřít babička nebo pes. Chápu, že je třeba, aby to věděly, ale já to dělat nechci. Stačí, co všechno okolo musejí vnímat. Myslím, že jako je nakažlivé zlo, tak je nakažlivá i laskavost. A když do knih zahrnete laskavost, tak ji děti nasají a budou šířit dál.

*Mám moc ráda češtinu,
tak se vyhýbám používání
cizích slov v textu.*

První váš dětský titul je o strašidle, nejnovější zase o kapce. Podle čeho si náměty vybíráte?

Napadlo mě napsat knihu o strašidylku, které se bojí, protože většina dětí se bojí věcí, které neznají, a snadno se polekají. Vytvořila jsem tedy příběh o malém strašidle, které si o sobě myslí, že je ustrašené, ale ve skutečnosti je jenom lelkavé. A když se dostane do situace, kdy se musí postavit určitému strachu, aby pomohlo své kamarádce kočce Luise, tak to dokáže. Chtěla jsem také pobavit rodiče, proto jsem vytvořila maminku Bílou paní, co jezdí na školení, a tatínka Bezhlavého rytíře, který si neustále leští

brnění. A protože mám moc ráda češtinu, tak se nejen vyhýbám používání cizích slov v textu, ale také se mi podařilo do něj zakomponovat i rčení a přísloví, ta děti moc neznají. Když je pak poprvé slyší, koukají, ale brzy pochopí, co to znamená.

Další dětskou knihu jste vytvořila pro Nadaci Terezy Maxové. Bylo tedy od začátku jasné, že jejím hlavním hrdinou bude Teribear?

Ano, je to maskot nadace. Její ředitelka Terezie Sverdlinová si přála pro medvídku knihu, proto oslovila nakladatelství Albatros, a to zase kontaktovalo mě. Nejprve jsem se hrozně lekla, protože těch medvídků je hodně: medvídek Pú, medvídek Paddington, ze svého dětství si pamatují Doru a medvěda. Navíc všechny medvědy mají podobné charaktery. Když jsem si pak o knize povídala s ředitelkou nadace a ilustrátorem Vladimírem Žákem, došli jsme k tomu, že by se příběh medvěda měl dotýkat činnosti nadace. Takže medvídek putuje světem a hledá místo, kam patří, dokud ho nenajde. Každý na světě má své místo, i když někdy není jednoduché ho najít. I Teri se musí snažit.

A s knížkou Kapka Ája, která nedávno vyšla, to bylo jak?

Tu jsem měla napsanou chronologicky dřív než medvídku Teriho, jenže vyšla později. Před čtyřmi roky jsem byla v Českém Krumlově, ráno jsem tam chodívala na procházky podél Vltavy. Zastavila jsem se u splavu a pozorovala vodu, různé barevné skákající kapky. Celé to působilo jako soutěž, která z nich bude nejkrásnější a vyskočí nejdál. Tehdy mě napadlo námět, jak kapka vody putuje přírodou a dostane se do lidských domácností. Kapka Ája je v mém podání obyčejná holčička, která ve škole řeší problémy jako všechny dívky, má své kamarádky i spolužačku, se kterou se nemají zrovna v lásce. Stane se, že když jede škola

na olympiádu, ztratí se Ája zrovna s tou nejméně oblíbenou spolužačkou a musejí se naučit spolu vycházet.

Dá se vůbec porovnávat psaní knih pro děti a titulů pro dospělé?

Vnímám oba procesy odlišně. Psaní pro děti mi dělá radost, protože nesleduji žádné výchovné cíle. Kdežto knihy pro dospělé jsou podstatně náročnější, musím u nich hodně přemýšlet a dělat rešerše. Tomu se sice nevyhnu ani u dětských knih, ale tam nejdu tak do hloubky, nejsem limitovaná skutečností. Například u Kapky Áji jsem musela zjišťovat, jak funguje čistička a úpravná vody. Do té doby jsem vůbec nepřemýšlela nad tím, že jsou to dvě různé věci.

Je kniha pro dnešní děti stále ještě pěkným dárkem jako bývala dřív, nebo ji vnímají spíš jako trest?

To je individuální. Některé děti čtou rády, jiné to neláká, přestože se rodiče snaží číst jim a knížky kupovat. Velice se mi líbí, když rodič nebo prarodič čte dítěti denně před spaním dvacet minut. Nejde jen o čtení samotné, ale o čas a soustředěnou pozornost, které dítěti věnuje. Proto také spolupracuji s organizací Celé Česko čte dětem, napsala jsem i jednu povídku

Dřív jsem poctivě přečetla vše, co se mi dostalo pod ruku, teď už si víc vybírám.

do knižní sbírky s názvem Kapuce od mikiny, což je titul určený náctiletým čtenářům. Jsou to prostředky, jak předat dětem i dospívajícím lásku ke knihám a získat je pro čtení. Já si bez něj neumím život představit, až mám pocit, že jsem čtenářsky závislá.

Jak se projevuje čtenářská závislost?

Neustále mám po ruce čtečku. Protože nemám moc volného času, vytahuji ji z kabelky, když cestuji nebo mám zrovna volnou chvíli. Občas ji vyměním za poslech audioknih, zejména ve vlaku, aby si oči odpočinuly. Poslouchám ráda, interpreti dodávají textům svůj vlastní vzhled, něco navíc. Jinak dávám přednost papírovým knížkám.

Co ráda čtete? Máte nějaké oblíbené žánry?

Různé tituly, nevyhýbám se žádnému žánru. Můj přístup ke čtení se ale vyvíjí. Dřív jsem po-

ctivě přečetla vše, co se mi dostalo pod ruku, teď už si víc vybírám. Zjistila jsem, že ne každý text jsem ochotna číst a věnovat mu čas. Někdy vidím, že kniha by mě tematicky zajímala, ale nesejí mi styl, jakým je napsána. Vzhledem k tomu, že sama píšu, nerada o knihách říkám, že jsou špatné. Spíš bych to vyjádřila tak, že nejsou pro mě. Věřím tomu, že každá kniha si svůj okruh čtenářů najde. A to, že se nelíbí mně, jelikož mám specifické požadavky, neznamená, že se nemůže líbit někomu jinému. To samé asi platí o mých titulech.

Takže pokud vám kniha nesejí, tak ji po pár stránkách odložíte?

Vždy když jsem viděla, že děj nikam nespěje, přečetla jsem třicet až padesát stránek, abych se ujistila, že to není můj šálek čaje. Většinou jsem pak zbytek prolistovala, abych se dostala na konec. Ostatně to dělám dodnes, když mi formát nebo styl titulu nesejí. Přeskakuji stránky a dočtu si konec, protože příběhy mě vždy zajímají a chci vědět, jak dopadnou.

Jste typ čtenářky, která knize dává druhou šanci, když ji hned nezaujme, a vrátí se k ní s odstupem času? Stává se přece, že na určité věci musí člověk dozrát.

INZERCE ▼

JISTOTA,

ŽE VÁM VYKOUZLÍ ÚSMĚV NA TVÁŘI

SAMSUNG Galaxy A53 5G

4 999,-

S TARIFEM
NEOMEZENĚ 5G L
S VÝHODOU

Cena v eShopu
a naší apce

PRO TELEFONY
SE CHODÍ K NÁM

Platí do konce července při uzavření nebo prodloužení Účastnické smlouvy na tarif Neomezeně 5G L s výhodou na dva roky a jejím dodržení. Nabídka platí do vyprodání zásob. Více na www.t-mobile.cz/telefony

Máte pravdu, že s věkem se pohled na knihy mění. Já to mám trochu naopak. Dlouho jsem měla ráda Remarquu, nejvíc jsem si oblíbila jeho *Tři kamarády*. Nedávno jsem se ke knize po letech vrátila a zjistila, že mě nebaví. To samé se stalo i s Fitzgeraldem a románem *Něžná je noc*. Loni jsem ho četla na dovolené a žádný očekávaný wow efekt, jaký jsem mívala dřív, se po přečtení nedostavil. Asi je to tím, že v těch knihách najednou vidím jiné věci. Když jsem ve svých šestnácti letech četla *Mulatku* Gabrielle, nadchla mě milostná linka, a když jsem knihu četla dva tři roky zpět, milostný motiv mě spíš zdržoval, zábavnější mi přišly jiné věci. Najednou jsem zjistila, že příběh má daleko víc rovin.

Alena Mornštajnová

spisovatelka (59)

Na Filozofické fakultě Ostravské univerzity vystudovala angličtinu a češtinu.

Pracovala jako lektorka anglického jazyka a překladatelka.

V roce 2013 debutovala románem *Slepá mapa*, další kniha *Hotýlek* následovala o dva roky později. Největší popularitu jí přinesl román z roku 2017 *Hana*, který byl přeložen do 17 jazyků a zdramatizován pro Národní divadlo v Brně a Klicperovo divadlo v Hradci Králové.

V roce 2018 vyšla její prvotina pro děti *Strašidýlko Stráša*, o rok později román *Tiché roky*. Loni vydala knihu *Listopád*. Letos dětský titul *Kapka Ája*.

Žije ve Valašském Meziříčí, je vdaná, má dvě dospělé dcery.

Ve vašich knihách se prolínají časové roviny a dějinné milníky jako druhá světová válka, komunistický převrat, normalizace. Nejsou to dnes tak trochu populární témata?

Jsou to události, které člověkem otřesou, takže je to vždy velké téma. Musím však říct, že když jsem psala *Hanu*, původně tam neměla být žádná zmínka o válce a holocaustu. Měla jsem vymyšlený příběh sžívání dvou žen a do toho mi zapadla tyfová epidemie. Teprve při rešerších jsem zjistila, že ve Valašském Meziříčí byla poměrně početná židovská komunita, nad kterou se po válce zavřela voda, ti lidé nikomu nechyběli. V ten moment jsem si řekla, že cesta koncentračními tábory bude důvod, proč je teta *Hana* taková zvláštní. Původně jsem tomu chtěla věnovat pouze jednu kapitolu, nakonec jsem jí dala vlastní hlas a větší prostor.

Osudy lidí ve vypjaté historické epoše, které zaujaly vás jako autorku, podobně mocně oslovily i čtenáře, přitom hodně z nich tu dobu nezažilo. Co je tedy na minulosti může tak přitahovat?

Vždycky je lepší o podobných věcech číst než je prožívat. Navíc mám pocit, že lidé vlastně neznají nedávnou historii. Pamatuji si, že když jsem chodila do školy, tak jsme se k událostem dvacátého století skoro nedostali. Někteří učitelé se záměrně vyhýbali zejména jeho druhé polovině, třeba proto, že nechtěli vykládat o socialismu. A tak se končilo druhou světovou válkou, kterou většinou vzali jako z rychlíku. Během vlastní učitelské praxe jsem se v rámci pomaturitního studia, tedy u téměř dospělých lidí, setkala s tím, že vůbec netušili, co je sedm-

náctý listopad a proč je to státní svátek. To byl jeden z důvodů, proč se o událostech vedoucích ke vzniku Dne studentstva zmiňuji v knize *Hotýlek*. Nejvíc se z historie dozvíte v knihách, které vás baví, nikoliv ve škole. Proto se snažím nenásilnou formou do svých knih vkládat historická fakta, která se k příběhu vážou.

Jak těžké je prorazit na přesyceném knižním trhu, který chrlí jeden titul za druhým?

Pro autora, který má za sebou víc knih a své publikum, je to jednodušší. Když jsem vydala první knihu a šla se na ni podívat do knihkupectví, buď jsem ji nenašla vůbec, nebo byla zastrčená v poličce. Prvotina se totiž vystavuje na pultu jako novinka zhruba týden, pak putuje

do police, kde ji podle abecedy zařadí mezi další tituly a kouká jí jen hřbet. Takže jsem do těch knihkupectví chodila nerada, protože jsem se ptala sama sebe, proč by lidé měli kupovat zrovna moji knihu, když jich jsou kolem stovky a tisíce. První tři roky se ale o mně moc nevědělo.

Cítíte jste zklamání?

Do knižního světa jsem vstupovala naivně, myslela jsem, že napíšu knihu a lidé ji budou kupovat. Ale na druhou stranu jsem knihu napsala kvůli sobě, protože jsem si chtěla dokázat, že to zvládnu. Tedy úkol byl splněn. První rok se prodalo něco okolo tří tisíc výtisků, což není nikterak závratné číslo, ale v nakladatelství byli spokojeni. Až když vyšla třetí kniha, prodeje se

začaly zvedat. Jak se okruh čtenářů rozšiřoval, lidé se vraceli k předchozím titulům. Teď mají všechny mé knihy velké náklady a dost se překládají. Dodnes si proto nesmírně vážím čtenářů, že si mě všimli a začali mé knihy číst.

Jak pracujete s kritickými hlasy?

I to se u mě vyvíjí. Ze začátku jsem recenze dokonce vyhledávala, abych se z nich poučila. Při té příležitosti jsem přišla na zajímavý jev – že se recenzenti neshodnou. Co jeden chválí, druhý haní. Jeden napíše, že se patláte v psychologii postav, druhý, že byste na ní měla přidat. Pak si z toho vyberte... Tak jsem přešla do fáze, kdy recenze nevyhledávám, ale pokud se ke mně nějaká náhodou dostane, tak neodolám a přečtu si ji. Nastavila jsem si to tak, že se snažím psát podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Přece jen po mně to čtou ještě v nakladatelství, a myslím, že by špatnou knihu nepustili.

Existuje něco jako rivalita mezi spisovateli, nebo se spíš vzájemně inspirujete?

Rivalitu moc nepociťuji, mezi spisovatelkami mám kamarádky. Máme společné téma, kterým je psaní. Nedávno jsme jely s Markétou Pilátovou a Viktorií Hanušovou pracovně

do rakouského Klagenfurtu a celých dvanáct hodin ve vlaku jsem strávily povídám o knihách. V rozhovoru jsme pokračovaly i u večere a na cestě zpět. Když jsem se pak loučily, domluvily jsme se, že se sejdeme na kávu, abychom si to dopověděly.

Když jste tvořila svou první knihu, měla jste problém napsat první stránku. Knih už máte za sebou povícero, a tak se nabízí otázka, jestli už máte spisovatelské postupy zažité.

Rozhodně se z toho nestala rutina. Některým autorům psaní plyne, ale mně knihy na rozdíl od fejetonů neplynou. Než si sednu k psaní, musím mít vymyšlený celý příběh a vědět, jak dopadne. Píšu chronologicky, i když nemám detailně rozvržené kapitoly. Jakmile začínám psát první scénu, musím se soustředit, abych si ji mohla celou představit a podrobně popsat. Slova mi nesviští, zato mám obrazové vidění. Nejdřív tedy musím do obrazu vstoupit a popsat okolí, myšlenky hrdiny, dát vše do správného pořadí, abych detailně vystihla atmosféru. U první knihy jsem netušila, že tohle musím udělat, teď už to vím. To je jediná změna.

Už jsme nafukli Hanu, vaši nejžádanější knihu, líbí se vám obě její divadelní adaptace?

Jedná se o dvě odlišná představení. V Brně jde o přepis pro velké jeviště, který je doslovný a pochopí ho i člověk, který knihu nečetl. Na přípravě hry jsem vůbec nespolupracovala, ale viděla jsem ho už třikrát a jsem z něj nadšená. Druhého představení pro hradecké Klicperovo divadlo se ujala Diana Šoltýsová, která z něj vytvořila alternativní hru pro menší jeviště a devět žen. Poslala mi scénář, ale nezasahovala jsem do něj, a s výsledkem jsem spokojená. Jen bych pro lepší orientaci doporučila nejdřív přečíst knihu.

Neměla jste obavu, jak realizace dopadnou?

Nebála jsem se, byla jsem na to zvědavá a věřila dramaturgům. U filmu se toho trošičku bojím, protože dostat na plátno všechny motivy je takřka nemožné.

Už se rýsuje filmová adaptace Hany?

Režisér Milan Cieslar vynaložil spoustu času i energie, aby sehnal prostředky na její realizaci. Bohužel už dvakrát nedostal podporu z Fondu kinematografie, přesto nepřestává doufat, že se film podaří udělat. I když se jedná o historický snímek a stálo by to hodně peněz, věřím, že lidé by se na něj do kina rádi zašli podívat. ●

sona.kacerovska@mfdnes.cz

INZERCE ▼

Naše ceny? Posečeny!

Přesvědč se o bomba
nízkých cenách.

Nakup na **alza.cz**